

OBSAH

PREDHOVOR	25
1. VYBRANÉ TEORETICKO-METODOLOGICKÉ OTÁZKY SOCIÁLNEJ PRÁCE	31
1.1. VYBRANÉ KATEGÓRIE (Anna Žilová)	31
1.1.1. Sociálna sféra	31
1.1.2. Sociálna politika	33
1.1.3. Sociálna práca ako praktická činnosť	34
1.1.4. Sociálny problém a sociálna situácia	36
1.1.5. Objekt a subjekt sociálnej práce	38
1.1.6. Sociálna práca a sociálni pracovníci	40
1.1.7. Základné druhy sociálnej práce	42
Otázky a úlohy	45
1.2. SOCIÁLNA PRÁCA AKO VEDNÁ DISCIPLÍNA (Anna Tokárová)	45
1.2.1. K problému vedeckosti sociálnej práce a jej miesta v systéme vied	46
1.2.2. Funkcie a obsah sociálnej práce	51
1.2.3. Edukačné aspekty sociálnej práce	55
1.2.3.1. Historické paralely sociálnej práce a sociálnej pedagogiky	57
1.2.3.2. Predmet sociálnej pedagogiky v súčasnosti	61
1.2.3.3. Sociálna andragogika	67
1.2.3.4. Vzťah sociálnej práce, sociálnej pedagogiky a sociálnej andragogiky	69
Otázky a úlohy	72
Literatúra	72
2. VYBRANÉ KAPITOLY Z DEJÍN SOCIÁLNEJ PRÁCE	80
(Dagmar Kováčiková)	80
2.1. METODOLOGICKÉ OTÁZKY DEJÍN SOCIÁLNEJ PRÁCE	80
2.1.1. Predmet dejín sociálnej práce	80
2.1.2. Členenie a obsahové zameranie dejín sociálnej práce	82
2.1.3. Pramene dejín sociálnej práce	83
2.1.4. Metódy dejín sociálnej práce	85
2.1.5. Význam dejín sociálnej práce	86
2.1.6. Vzťah dejín sociálnej práce k iným vedám	87

Otázky a úlohy	88
2.2. VÝVOJ SOCIÁLNYCH NÁZOROV A TEÓRIÍ	88
2.2.1. Sociálne myslenie v starom Oriente	88
2.2.2. Počiatky sociálneho myslenia v starovekom Grécku a Ríme	89
2.2.3. Učenie cirkvi a sociálne myšlienky	92
2.2.4. Sociálno-politické názory utopistov	97
2.2.5. Osvietenci a prirodzené ľudské práva	102
2.2.6. Liberálne koncepcie	104
2.2.7. Pozitívizmus a solidarita	105
2.2.8. Sociálny darwinizmus	106
2.2.9. Teórie socializmu a totalitné ideológie	108
2.2.10. Social welfare a teória sociálneho štátu	111
Otázky a úlohy	113
2.3. GENÉZA SOCIÁLNEHO ZABEZPEČENIA	114
2.3.1. Rodová solidarita	114
2.3.2. Staroveký paternalizmus	114
2.3.2.1. Severoafrické a ázijské despócie	114
2.3.2.2. Staroveké Grécko a Rím	116
2.3.3. Stredoveká filantropia a kresťanská charita	118
2.3.4. Solidarita – podporná činnosť spolkov	120
2.3.5. Sociálny liberalizmus a počiatky životného poistenia	122
2.3.6. Korporatívna sociálna ochrana a sociálne poistenie	124
2.3.7. Neopaternalizmus	126
2.3.8. Sociálny štát	126
2.3.9. Neoliberalizmus a záchranná sociálna sieť	128
Otázky a úlohy	130
2.4. VÝVOJ STAROSTLIVOSTI O OPUSTENÉ A SOCIÁLNE NARUŠENÉ DETI	130
2.4.1. Genéza starostlivosti o opustené deti do konca 19. storočia	130
2.4.2. História zariadení náhradnej výchovy na Slovensku	136
2.4.2.1. Počiatky ústavnej výchovy v Uhorsku	136
2.4.2.2. Štátne detské domovy a pestúnska výchova po roku 1918	138
2.4.2.3. Sociálno-výchovné ústavy v rokoch 1939 – 1945	138

2.4.2.4. Kolektívna výchova v detských domovoch po roku 1945	139
2.4.3. Vývoj starostlivosti o sociálne a mravne narušené deti a mládež na Slovensku	144
2.4.3.1. Počiatky ochrannej výchovy v Uhorsku a vznik polepšovni	144
2.4.3.2. Starostlivosť o deti a mládež s poruchami správania v prvej ČSR	145
2.4.3.3. Zariadenia ochrannej výchovy v rokoch 1939 – 1945	146
2.4.3.4. Starostlivosť o deti a mládež sociálne a mravne narušenú po roku 1945	147
Otázky a úlohy	150
Literatúra	150
3. MAKROSOCIÁLNE KONTEXTY SOCIÁLNEJ PRÁCE	155
3.1. GLOBALIZÁCIA A JEJ SOCIÁLNE SÚVISLOSTI (Anna Tokárová)	155
3.1.1. Globalizácia ako historický trend a predmet vedy	155
3.1.2. Sieťová povaha globalizovaného sveta	157
3.1.3. Globalizácia ekonomiky a politiky	160
3.1.4. Globalizácia a sociálne zmeny	162
3.1.4.1. Globalizácia ako protirečivý proces	164
3.1.4.2. Globalizácia ako proces protirečivý, ale nezvratný	168
3.1.5. Integrácia a regionalizácia Európy ako súčasť globalizácie	170
Otázky a úlohy	175
3.2. SLOVENSKÁ REPUBLIKA V PROCESE EURÓPSKEJ INTEGRÁCIE A GLOBALIZÁCIE (Anna Tokárová)	175
3.2.1. Slovenská ekonomika a sociálna situácia obyvateľstva Slovenskej republiky	176
3.2.2. Transformácia sociálnej sféry	178
3.2.3. Sociálny rozvoj a kvalita ľudského života	181
3.2.4. Celoživotné učenie, globalizácia a EÚ	183
3.2.5. K úlohám celoživotnej výchovy, vzdelávania a učenia na Slovensku	190

3.2.6. Trh vzdelávania dospelých – významný faktor rozvoja ľudského potenciálu a profesijnej mobility na trhu práce	192
Otázky a úlohy	198
3.3. TRH A SOCIÁLNA POLITIKA (Tibor Halečka)	198
3.3.1. Fenomén trhu	199
3.3.2. Alienácia trhu a jej sociálne súvislosti	205
3.3.2.1. Prejavy alienácie trhu	205
3.3.2.2. Právo, sociálna politika a sociálna práca	209
3.3.3. Podstata a štruktúra politiky	213
3.3.4. Blízky vzťah sociálnej a ekologicko-environmentálnej politiky	216
Otázky a úlohy	223
Literatúra	223
4. TEÓRIA A PRAX SOCIÁLNEJ POLITIKY	232
4.1. TEÓRIA SOCIÁLNEJ POLITIKY (Rastislav Bednárík)	232
4.1.1. Obsah pojmu sociálna politika	232
4.1.2. Oblasti a subjekty sociálnej politiky	234
4.1.3. Princípy sociálnej politiky	235
4.1.4. Funkcie sociálnej politiky	238
Otázky a úlohy	241
4.2. ŠTÁT A LEGISLATÍVNA ZÁKLADŇA SOCIÁLNEJ POLITIKY (Tatiana Letková)	242
4.2.1. Kompetencie štátu a priority sociálneho zabezpečenia	242
4.2.2. Sociálna oblasť a makroekonomika	243
Otázky a úlohy	248
4.3. SOCIÁLNA POLITIKA VO SVETE A U NÁS (Stanislav Konečný, Iveta Radičová)	249
4.3.1. Príčiny rozdielov v sociálnej politike rôznych krajín	250
4.3.2. Proces formovania systémov sociálnej politiky	253
4.3.3. Tri základné piliere európskej sociálnej politiky	258
4.3.4. Sociálna politika Slovenskej republiky v európskom kontexte	262
4.3.4.1. Obdobie rokov 1918 – 1939	262
4.3.4.2. Obdobie rokov 1939 – 1948	264
4.3.4.3. Obdobie rokov 1948 – 1989	265
4.3.4.4. Dedičstvo na prahu zmeny	267
Otázky a úlohy	270

Literatúra	270
5. PROFESIONÁLNI SOCIÁLNI PRACOVNÍCI A POVAHA ICH PRÁCE	275
5.1. DETERMINANTY KVALITY A ÚČINNOSTI PRÁCE SOCIÁLNEHO PRACOVNÍKA (Júlia Čechová)	275
5.1.1. Sociálne pole	275
5.1.2. Sociálny status (imidž) profesie sociálna práca	276
5.1.3. Sociálny pracovník	280
Otázky a úlohy	282
5.2. PROFESIONÁLNA ETIKA SOCIÁLNEJ PRÁČE	283
5.2.1. Špecifické znaky sociálnej práce ako profesie (Miroslav Tvrdoň, Mária Machalová)	283
5.2.2. Bližšie o vzťahu etiky a etikety v sociálnej práci (Tibor Halečka)	288
5.2.3. K princípom etického kódexu sociálneho pracovníka (Tibor Halečka)	295
Otázky a úlohy	301
5.3. ODBORNÉ VZDELÁVANIE SOCIÁLNYCH PRACOVNÍKOV	302
5.3.1. Vznik a vývoj škôl sociálnej práce (Jana Levická)	302
5.3.2. Súčasný sociálne školstvo v niektorých európskych krajinách (Jana Levická)	307
5.3.3. Súčasný stav a koncepcia prípravy a ďalšieho vzdelávania sociálnych pracovníkov na Slovensku (Mária Machalová, Milan Schavel, Anna Tokárová, Zdena Vasilová)	310
5.3.3.1. Prípravná fáza vzdelávania sociálnych pracovníkov	311
5.3.3.2. Ďalšie vzdelávanie sociálnych pracovníkov	314
5.3.3.3. Vzdelanostné požiadavky na profesionalitu sociálnych pracovníkov	319
5.3.3.4. Kvalifikačné predpoklady pre výkon jednotlivých činností	323
5.3.4. Sociálne profesie v zjednocujúcej sa Európe – úvod do problematiky (Anna Tokárová)	324
Otázky a úlohy	329
Literatúra	329

6. SOCIÁLNA PATOLÓGIA A RIZIKOVÉ SKUPINY	337
6.1. ZÁKLADNÉ POJMY (Peter Ondrejko	337
6.1.1. Sociálna patológia	337
6.1.2. Sociálna deviácia	342
6.1.3. Anómia	345
Otázky a úlohy	348
* 6.2. CHUDOBA (Peter Ondrejko	348
Otázky a úlohy	354
6.3. AGRESIA, AGRESIVITA, HOSTILITA A NÁSILIE (Peter Ondrejko	355
Otázky a úlohy	359
6.4. KRIMINALITA (Peter Ondrejko	359
Otázky a úlohy	364
6.5. SEXUÁLNE DEVIÁCIE	364
6.5.1. Prostitúcia (Peter Ondrejko	366
6.5.2. Homosexualita (Katarína Fuchsová)	369
Otázky a úlohy	373
6.6. ALKOHOLIZMUS (Jozef Kredátus)	373
6.6.1. Modely alkoholizmu	373
6.6.2. K teóriám alkoholizmu	375
6.6.3. Stručne o rizikových faktoroch vzniku a vývoja alkoholizmu	376
6.6.4. Sociálna patológia pri alkoholizme	379
Otázky a úlohy	379
6.7. DROGOVÉ ZÁVISLOSTI (Peter Ondrejko	380
Otázky a úlohy	387
6.8. SAMOVRAŽEDNOSŤ (Peter Ondrejko	387
Otázky a úlohy	391
6.9. PATOLOGICKÉ HRÁČSTVO – GAMBLERSTVO (Katarína Fuchsová)	392
Otázky a úlohy	394
Literatúra	394
* 7. VYUŽITIE PSYCHOLÓGIE V SOCIÁLNEJ PRÁCI (Eva Žiaková)	400
7.1. ZÁKLADNÉ PSYCHOLOGICKÉ POJMY A METÓDY	400
Otázky a úlohy	403
7.2. SOCIÁLNOPSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY SOCIÁLNEJ PRÁCE	404

7.2.1. Interpersonálne vzťahy	405
7.2.2. Malé sociálne skupiny	410
7.2.3. Makrosociálne javy a procesy	412
Otázky a úlohy	415
7.3. PSYCHOLÓGIA OSOBNOSTI	416
7.3.1. Zdroje, determinanty vývinu, utvárania a formovania osobnosti	416
7.3.2. Štruktúra osobnosti, jej vlastnosti a vzťahy medzi nimi	418
7.3.3. Sociálna psychológia osobnosti	425
Otázky a úlohy	427
Literatúra	427
8. VYBRANÉ METÓDY A FORMY SOCIÁLNEJ PRÁCE	430
8.1. METÓDY SOCIÁLNEJ PRÁCE S JEDNOTLIVCOM (Júlia Čechová)	430
8.1.1. Základné metódy a princípy komunikácie s klientom	432
Otázky a úlohy	440
8.2. PRÍPADOVÁ SOCIÁLNA PRÁCA (Marcela Havrilová)	441
8.2.1. Etapy prípadovej sociálnej práce	441
8.2.2. Vznik terapeutického vzťahu medzi klientom a sociálnym pracovníkom	443
Otázky a úlohy	451
8.3. METÓDY PRÁCE SO SKUPINOU (Jozef Kredátus)	451
8.3.1. Človek v skupine	452
8.3.2. Skupinová psychoterapia	453
8.3.2.1. Orientácie a zložky skupinovej psychoterapie	454
8.3.2.2. Rodinná psychoterapia	456
8.3.3. Socioterapia	457
8.3.3.1. Socioterapeutický klub	458
8.3.3.2. Sociálne učenie a socioterapeutický klub	459
8.3.4. Linka dôvery - telefonická krízová intervencia	462
Otázky a úlohy	464
8.4. KOMUNITNÁ SOCIÁLNA PRÁCA (Anna Žilová)	465
8.4.1. Sídlná (regionálna) komunita	466
8.4.2. Duchovná komunita	469
8.4.3. Ďalšie formy komunitného života	469
8.4.4. Stratégia práce s komunitou	473
Otázky a úlohy	478
8.5. SOCIÁLNE SLUŽBY (Jana Levická)	478

8.5.1. Formy sociálnych služieb	480
8.5.2. Všeobecný cieľ sociálnych služieb	482
8.5.2.1. Úloha štátu pri realizácii sociálnych služieb	482
8.5.2.2. Ekonomické aspekty sociálnych služieb	484
Otázky a úlohy	485
Literatúra	485
9. SOCIÁLNE PORADENSTVO	490
9.1. PROFESIONALIZÁCIA PORADENSTVA (Kvĕtoslava Vitkovičová)	490
9.1.1. Vývoj profesionalizácie poradenstva	490
9.1.2. Pojmové vymedzenie poradenstva	492
9.1.3. Charakteristiky poradenstva	495
Otázky a úlohy	497
9.2. SOCIÁLNE PORADENSTVO NA SLOVENSKU (Milan Schavel)	498
9.2.1. Špecifické rysy sociálneho poradenstva	499
9.2.2. Uplatnenie sociálneho poradenstva v praxi	501
9.2.3. Uplatnenie sociálneho poradenstva v štátnej správe	503
Otázky a úlohy	505
9.3. ÚROVNE SOCIÁLNEHO PORADENSTVA (Milan Schavel, Kvĕtoslava Vitkovičová)	506
9.3.1. Diagnostika v praxi sociálneho poradenstva	508
Otázky a úlohy	510
9.4. OBLASTI SOCIÁLNEHO PORADENSTVA (Kvĕtoslava Vitkovičová)	510
9.4.1. Predmanželské, manželské, rodičovské a rodinné poradenstvo	510
9.4.2. Poradenstvo pre handicapovaných	513
9.4.3. Gerontologické poradenstvo	518
9.4.4. Poradenstvo pre nezamestnaných	521
9.4.4.1. Prínosy poradenstva pre nezamestnaných (Anna Žilová)	524
Otázky a úlohy	528
9.5. SOCIÁLNE PORADENSTVO AKO NÁSTROJ RIEŠENIA HMOTNEJ NÚDZE A SOCIÁLNEJ NÚDZE (Anna Žilová)	529
Otázky a úlohy	533
9.6. SUPERVÍZIA V PORADENSTVE (Milan Schavel)	533
Otázky a úlohy	535

Literatúra	535
MENNÝ REGISTER	538
VECNÝ REGISTER	549
O AUTOROCH	556
PRÍLOHA: Profil absolventa štúdia sociálnej práce a vzdelávacie štandardy	564